

Kloostererfgoed routes: provinciale pelgrimswegen in het voetspoor van Bonifatius

Voorstel KH 2018

Provinciebreed kunnen we via bestaande wegen en paden een netwerk van pelgrimswegen ontsluiten voor de wandelaar en (bezinnings-)toerist, van ver en dichtbij. Wegen die ook te verbinden zijn met Europese trekroutes. Het netwerk maakt de 'christelijke' oorsprong van het Friese cultuurlandschap zichtbaar, begonnen door middeleeuwse kloosters. Naast het UNESCO Wadden Wereld Erfgoed van de zee - achter de dijk - kan beleving van de vorming van het cultuurlandschap voor de dijk een tweede trekker zijn van duurzaam toerisme.

Toelichting

De Lage Landen zijn sinds de (vroeg-)middeleeuwen door mensenhand gevormd. Nederland verstedelijkt en industrialiseert steeds meer, waardoor kenmerken van deze oorsprong uit het zicht verdwijnen. In Fryslân en andere perifere streken van het land is de middeleeuwse oorsprong van het landschap terug te vinden via een cultuurhistorische reis-in-de-tijd. Romaanse kerken uit de 11^e tot de 14e eeuw, overal in Fryslân en Groningen aanwezig, fungeren als 'tijdmachines' voor de reiziger onderweg: fysieke locaties die de beleving van christelijk erfgoed versterken. Landschapshistorische routebeschrijvingen attenderen onderweg op grondpatronen in landschap en bebouwing: symptomatisch voor de transformatie door kloosterlingen. Zoals vroege dijkenaanleg, ingepolderde terpen naast buitendijks kweldergebied, terpen met zichtbepalende oude dorpskerken, bochtige plattelandswegen in vroegere meanderende waddenkreken, veenontginning in de Friese wouden als begin van coulissenlandschap. Monniken van ruim 50 kloosters, verspreid in Fryslân, stonden aan de wieg van dit landschap. Door de afbraak van alle kloosters tijdens de Reformatie (16^e eeuw) gingen deze christelijke 'kastelen' als bewijzen van het verleden helaas teloor. De lijfspreuk van Cisterciensers van Claercamp bij Rinsumageest werd letterlijk werkelijkheid: 'Terar dum prosim': ik moge verteren als ik maar nuttig ben'. Anno 2015 klinkt het Cistercienser motto als een behartenswaardige mentaliteitsoproep: een reactie op egocentrische bonuscultuur en a-morele financiële markten. Een extra reden om voor KH 2018 het kloostererfgoed met pelgrimswegen weer zichtbaar te maken. Letterlijk en figuurlijk een vorm van 're-creatie' die Fryslân verbindt met de christelijke wortels van Europa.

Praktisch doel

Wie de paden volgt van het netwerk komt langs de vroegere middeleeuwse kloosterlocaties in Fryslân en bezoekt Romaanse kerken onderweg als enige overblijfsels van deze tijd. Wandelaars en fietsers ontdekken Fryslân in het voetspoor van Bonifatius en monniken. Routes lopen vanaf zuidoost (Stavoren) tot noordoost (Dokkum – Schiermonnikoog). De noordroute trekt door het open klei- en kustgebied, grenzend aan de Waddenzee, tot aan Dokkum, vissersdorpen aan de zeedijk en oversteek naar de eilanden. De zuidelijke route loopt vanaf zuidoost (Stavoren) door het merengebied en Friese wouden tot aan Dokkum en Natuurpark Lauwersmeer. Voor beide trajecten zijn aanknopingspunten mogelijk met trekroutes op Europese schaal (bv. Santiago/ Jabikspaad; richting klooster Aduard in Groningen en klooster Ihlow in noord-Duitsland). Romaanse kerken onderweg fungeren als stilteplekken en pleisterplaatsen voor kennis en informatie.

Mogelijk aansluiting bij bestaande initiatieven:

-Concept-projectplan "**Bonifatius in de Friese Delta**". Doel : creatie van kloostererfgoed wandelroutes provinciebreed, gedragen door lokale stakeholders (profit en non-profit) en vitalisering van Romaanse kerken. Projectcoördinatie door Partoer m.m.v. initiatiefnemers en wandelroute publicist Fokko Bosker i.s.m. Lammert de Hoop (Bonifatiuskapel; Noordoost Fryslân).

-Het jaarlijkse **Tsjerkepaad** programma met lokale 'Jabiksrûntsjes'.

-**Stichting Santiago aan het Wad** : drager van het Jabikspaad als deel van de oude Europese pelgrimsweg van St. Jacobi parochie in Noord Fryslân tot Santiago de Compostella in noord Spanje.

- In 2018 inzet van Romaanse kerken als **concert- en expositieruimte**. Bijvoorbeeld acties i.s.m. met diverse **christelijk geïnspireerde kunstenaars** in Fryslân (Jan Kooistra, Henk Pietersma bv.), zangkoren, musici.